

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת ראה תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויזען - גליון אלף קמ"ז

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויזען - לאק שעלדריק

ותוכחת מגולה, כאשר מתרשל אדם בעשיית מצוה בשביל ריוח ממון או טירחא, שבזה קובע מה שתהא שכרו לעתיד עבור מצוה זו.

ונראה שבודאי לא ניחא למארייהו דלימא הכי, להקטין שכר המצות לישראל, ויש לומר כי קביעת השכר על מצוה נחשבת באופן אחר, והוא על פי מה שכתב ההפלא"ה בעצמו בפנים יפות (בפרשתנו) על הכתוב נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו, דלכאורה תיבת 'בתתך לו' אך שפת יתר הנה, שהרי כבר אמר 'נתון נתן'. אלא בא הכתוב להורות, שעל האדם להתבונן בצדקה שנתן מזה כבר והחיה בה נפש מישראל, ואילו יבוא עכשיו אדם לבקש ממנו שימכור לו זכות זו המצוה, בוודאי לא ימכור לו אפילו עבור הון רב, וכמו שאמר שלמה המלך (שה"ש ח-ה) אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו, כי לא די שלא יקבל כל ממון שבעולם למכור את שכר מצותו, אלא יבוז מי ששאל ממנו כדבר הזה. והוא שאמר 'נתון נתן' קודם נתינה יהיה בעיניך כאילו הוא נתון כבר, ובכך ילא ירע לבבך בתתך לו, כי אחר הנתינה שוב לא ירע לבבך על הנתינה, ולא תוותר על המצוה ההוא גם עבור הון רב ע"כ. ולפי זה הן אמת דקודם עשיית המצוה, אין האדם מחשיב לפעמים כראוי חשיבות המצוה, אבל אחר עשייתו, לא יתן המצוה לאחר אפילו בעד כל ממון בעולם, ושכר המצוה הקב"ה מחשב כפי חשיבות המצוה להאדם אחר קיומו.

ובטעם שאחר עשיית המצוה מחשיב האדם את המצוה ביתר שאת מקודם עשייתו, כתב שם הפנים יפות בביאורו, כי מאחר שכבר נתן הצדקה, אזי זכות מצוה זו מחזקת אותו לעמוד בקדושתו, וכל הקישוים והמניעות הם רק מצד היצר ע"ש. ולפי מה שנתבאר יש בזה עוד סיבה, כי באמת גם קודם קיום המצוה, כל אדם מישראל מחשיב המצוה כמו שמחשיבו אחר קיומו, אך קודם המצוה, הרי יצרו של אדם מתגבר עליו ומבלבל דעתו ומטרידו שלא יחשוב על זה, ולא ישים על לבו גודל חשיבות המצוה. ועל זה אמרו, אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. כי בשעה שאדם עובר על לאו, או מונע עצמו ממצות עשה, עבור תענוג וריוח הנאת העולם, הרי אחר שינוח יצרו, יאמר בפה מלא כי מצות ה' חשובה לו מכל הנאות העולם, ואם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו, ואיך עובר אותו האדם עצמו על

נתון נתן ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ירך (טו-י). ונראה בהקדם לבאר מאמרם (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות שנאמר (במדבר ה-יב) איש איש כי תשטה אשתו, תשטה כתיב ע"כ. (ועיין בישמח משה ריש פרשת נצבים מה שפירש בזה).

ויש לומר עוד, דהנה התנא אומר (אבות א-ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס. ולכאורה הוי ליה למימר על מנת לקבל שכר. ובפשטות יש לומר כי באמת יפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה (שם ד-יז), ואם כן השכר היותר קטן עבור מצוה קלה, הוי יותר מכל תענוגי העולם. וכמו שפירשו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט.), שאין במציאות לשלם שכר מצוה בהאי עלמא. ואם כן מי יחליף עולם עומד עבור עולם עובר, לעשות מצוה עבור שיתעשר או שיחיה בנו וכו'. אבל יתכן שיחשוב אדם לוותר על קצת משכרו בעולם הבא, שיותן לו אחוז אחד או מקצת אחוז ממנה בעולם הזה, וממילא תהא לו גם עולם הזה, וכולו ישאר לו לעולם הבא חוץ מאחוז ההוא. ואם כן אינו עושה המצוה לקבל 'שכרו' בעולם הזה, אלא מבקש 'פרס', שהוא חלק קטן משכרו (על דרך פרוסה, פרס בשחרית ופרס בין הערבים), זה יתנו לו בעולם הזה. על כן עורר התנא, שאל תהיו כעבדים המשמשים את הרב אפילו רק על מנת לקבל פרס, אלא תהא כולו בלתי לה' לבדו.

אמנם בדרשות חתם סופר (לשבועות שא., ובנדמ"ח ח"ד תריג) כתב בשם רבו ההפלא"ה (הוא לו נדפסה בפתיחה לכתובות אות ג), וזה לשונו, מ"ו הגאון החסיד בעל הפלא"ה ה' ישמרהו ויחיהו, אמר כי לשון על מנת לקבל פרס יצדק כך, דהנה כל חפצים לא ישוו בשכר מצוה אחת, אלא שלפעמים אדם קובע לו שכרו, על דרך משל, הרגיל במצוה ופעם אחת מניחה מלעשות מפני הפסד ממון מה, הנה גילה דעתו שלא עלתה שווית המצוה בעיניו אלא בכך וכך ולא יותר, שאילו לא היה מניחה מפני הפסד הסך ההוא, הרי קבע לו שכר כל אותן שכבר עשה בשכר הסך ההוא, והרי זה פרס לשון חלק ומחצה ממה שהיה ראוי לו, כי אילו לא סיכל לקבוע לו שכרו היו כל חפצי העולם הזה אינם כדאים נגד שכר אחד ממצותיו, גם כי בכלם עכ"ד מורי הגאון נ"י ודפח"ח. וזהו מוסר השכל

מצות ה' בשביל הנאה קלה, אין זה אלא עבור שנכנס בו רוח שטות, ועושה דברים שלא בדעת, וזה מביאו לידי חטא. אבל באמת גם בעת עשיית החטא הוא באמת מחשיב המצוה לאמיתו בלי שיעור.

ולכן נתינת שכר מצוה נקראת בשם 'עקב', וכמו שנאמר (תהלים יט-ב) בשמרים עקב רב, וברש"י נזהרתי בשמירתם בשביל רב טובך. ובמצודות שם, עקב, ענין שכר וגמול שהוא סוף המעשה, כהעקב הזה שהוא סוף הגוף ע"ש. וכן פירש ברמב"ן (דברים ז-ב) והיה עקב תשמעון ע"ש. ולפי מה שנתבאר יש לומר, כי הכתוב מדגיש שהשכר שה' נותן עבור קיום המצוה, אינה נמדדת בכמה הוא נותן או מוותר על המצוה 'קודם' עשייתה, אלא לפי מה שמחשיב המצוה 'בסופה' אחר עשייתה, אשר עבור כל הון דעלמא לא ימסור המצוה. וכפי העקב נותן ה' את שכרה.

וזהו שאמר הכתוב, נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו, אין זה רק ציווי שלא ירע לבבו ויתננו בשמחה בסבר פנים יפות. אלא זהו הבטחה ומציאות, שאם כי לפני הנתינה הוא מודד ומחשב כמה יתן מממונו עבור קיום המצוה, כי לבבו ירע ליתן משלו לאחרים, מכל מקום אין זה אלא לפני הנתינה, כי אז מכניס בו יצרו רוח שטות שמבלבל דעתו, אבל אחר שקיים נתון נתן לו, אז לא ירע לבבך בתתך לו, ואדרבה יהא שמח בנתינתו עד שכאשר יתן איש את כל הון ביתו בעבורו, לא יוותר על קיום המצוה. וסיים הכתוב 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך, שהברכה עבור המצוה ושכרו לא תהיה מה' כפי מה שאתה מחשיב המצוה קודם נתינתו, אלא בגלל הדבר הזה, כפי מה שהוא בסופו אחר הנתינה, שאז לא ירע לבבו אלא אין קץ לשמחתו, כפי מדה זו יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך.

*

ואמר הכתוב 'פתוח תפתח' את ידך לאחריך לעניין (טו-כא), שיש בזה כפל לשון. ונראה דהנה מבואר בדברי האר"י (בספר נגיד ומצוה ב"ה ויברך דוד) דתיבת 'צדקה', כאשר מתחלפים האותיות בא"ת ב"ש הם גם כן אותיות 'צדקה', כי חילופי האותיות הם א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"צ (שבת קד), ואם כן אות צ' מתחלף בה', ואות ד' מתחלף בק', והוי אותיות 'צדקה'.

והענין נראה על פי מה שכתב בערוגת הבשם (פ' תצוה בדרוש לו' אדר שכו). לבאר מאמרם (סוכה מט) אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה שנאמר (הושע יב-ב) זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד ע"ש. והכוונה כי כל מי שעושה פעולה של מצוה, על ידי זה מעורר למעלה שורש מצוה זו בעליונים. ולפי זה בכל חסד שעושה למטה, הוא מעורר כח חסד מלמעלה. כמו שאמרו (שבת קנא): כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, והיינו שלפי גודל הרחמים והחסד שעושה האדם עם העני, הוא ממשיך כנגדו שירחמו גם מן

השמים על העני. ואין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, דהיינו מה שיש בכח להמשיך חסד על ידו מלמעלה. ומה שהשי"ת גומל לדל זה בעד המתנה דיהיב ליה, נמי ישלם ה' לו שכרו שגרם לעורר חסד זה על העני ע"ש.

ואם כן בכל נתינת צדקה, מה שהאדם נותן להעני, זהו צדקה בחיצוניות, אבל כנגדו מתעורר עוד צדקה פנימי, שלא ניכר לעיני בשר, כי מעורר על העני רחמי שמים שחוננים אותו מן השמים בדבר ישועה ורחמים. ולכן אותיות 'צדקה' בחילוף א"ת ב"ש היא גם כן אותיות 'צדקה', להורות כי בכל נתינת צדקה יש גם צדקה פנימי בתוכו, שגומלים גם מלמעלה צדקה להדל. ועל כן נאמר 'פתוח תפתח' את ידך, כי בכל פתיחת יד למטה להעני פותח גם היד שלמעלה עבורו, פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון (תהלים קמח-טז), ובפתיחת ידו הוא פותח גם היד שלמעלה להעני.

*

ובגמר הקיץ מתאים לסיים במאמר חז"ל (שלמדנו כעת בחבורת ובהם נהגה), שאמרו (יומא עא). כי הווי מפטרי רבנן מהדדי בפומבדיתא אמרו הכי, מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים וטובים ומתוקנין ע"ש. ובחידושי חתם סופר (שם) כתב, דמרומו בתיבת מחיל"ה חטא"ים, שנוטריקון מ'חיה חיים יתן ל'כם היום חיים טובים ארוכים מתוקנים ע"ש. ונראה בביאורו, דלכאורה הברכה של חיים 'ארוכים טובים' שפיר מובן, כי יש חיים רעים ויש טובים, יש קיצור ימים ויש אריכות ימים, אבל מה מוסיף הברכה של 'מתוקנים'.

ונראה כי ברכת אריכות ימים, חוץ מפשוטו נכלל בזה עוד ברכה, והוא כי הימים שלא עבד בהם האדם את ה', לא נחשבים הם במספר ימיו, וכמבואר בזה"ק (ח"א קכט). על הכתוב ואברהם זקן בא בימים (בראשית כד-א), שבא עם כל ימיו, שהשלים כולם לטובה. אבל אם זוכה אך כך לעשות תשובה, אז יוכל לתקן למפרע הימים שעברו, שיהיו גם המה במספר ימיו. ומכל שכן כאשר זוכה לעשות תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות (יומא פו), הרי מילא למפרע כל הימים שהיו חסרים לו, כאילו הם מלאים זכיות. ואם כן אותו יום שעוסק בתשובה, ומתקן בו שבוע ימים למפרע, נחשב יום זה ליום ארוך של שבעה ימים, כי השלים בו עבודת שבעת ימים. ומכל שכן כאשר מתקן ביום זה שנה או יותר, נחשב זה ליום ארוך כשנה. וגם זה נכלל בברכת 'אריכות ימים', שיזכה לתשובה שלימה לתקן הימים שעברו, וממילא יהא ימיו ארוכים. וזהו שבירכו את חבריהם, שמחיה החיים יברך אותם בשנים ארוכים ומתוקנים, שיזכו בימיהם הללו לתקן הימים שנפגמו ונחסרו משנות חייהם, וממילא יהיו הימים הבאים ימים ארוכים שכל יום כולל עמו הרבה ימים. וזה נרמז בהראשי תיבות, 'מחילה חטאים', שעל ידי מחילת החטא יזכו לימים ארוכים ומתוקנים.

הגליון הזה נתנדב על ידי

<p>לע"נ הרה"ח מוה"ר צבי יהודה ב"ר יהושע קיסנער ז"ל נפטר י' אלול תשכ"ט לפ"ק וזונית האשה החשובה מרת ראצל בת משה ארי' ע"ה נפטרה ו' אלול תשס"ג לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>לע"נ הרה"ח מוה"ר רבי יונתן רב רבי צבי שטייף זצוק"ל אב"ד דקהלתינו הק' נסתלק מ' אלול תש"ח לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>מוה"ר ר' יוחנן אליעזר ב"ץ הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בנישואי בנו החתן יוסף דוד ב"י למו"מ</p>	<p>מוה"ר ר' משה אהרן גאנדל הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו באירוסיו בנו למול טוב</p>	<p>מוה"ר ר' וואלף מארקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בנישואי בנו למול טוב</p>	<p>מוה"ר ר' חיים מענדל קיש הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בנישואי בנו למול טוב</p>
<p>מוה"ר ר' יואל אברהם סאמעט הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות</p>	<p>מוה"ר ר' אברהם שייף הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות</p>	<p>מוה"ר ר' עזרא בויער הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בנישואי בתו למול טוב</p>	<p>מוה"ר ר' משה אהרן פריעד הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות</p>	<p>מוה"ר ר' יואל עקשטיין הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בנישואי בנו למול טוב</p>	<p>מוה"ר ר' יואל אברהם סאמעט הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות</p>